

Vreme: 11.11.2018 20:10

Medij: vesti-online.com

Link: <https://vesti-online.com/Vesti/Drustvo/717021/Muzej-sa-dusom>

Autori: Redakcija

Teme: Etnografski muzej Srbije

Naslov: Muzej sa dušom

9004

Nasmejani mladić otvara vrata i, kao da ima čarobni štapić, prebacuje nas u prošlost. Kuća u Krnjači uklapa se u okolinu, a malo ko zna da je prava riznica. Nema bezbednosne provere, kamera i detektora. Kao da čita misli, Željko Utvar uz osmeh odgovara da je njegov dom otvoren za sve i da mu ovu oazu čuva samo jedan čuvar, pokazujući ka dvorištu u kome neumorno patrolira beli srednjoazijski ovčar.

Po zidovima hodnika i stepeništa okačene su preslice, stare fotografije, čaturice za barut... Ne, nije u pitanju tradicionalni izložbeni prostor, već etnografska zbirka i muzej sa dušom. Sve to je ovaj 41-godišnjak sam opremio i sakupio za poslednjih 15 godina. Kao pravi kustos odmah je započeo zanimljivu priču.

- Ovde su predmeti koji ne zahtevaju specijalno održavanje, a na spratu su nošnje u posebnoj sobi koja se ne otvara i ne vetri. U njoj je određena mikroklima koja je ista i leti i zimi.

Od novčića do ćilima

Prvo što pada u oči u moru starina je ogroman pirotski ćilim koji ponosno visi sa zida. Ruke koje su ga izradile 1890. godine na njemu su oslikale grb Obrenovića.

Željko iskreno kaže da ne zna odakle mu ideja da počne da prikuplja starine.

- Još kao mali sam sakupljao sve i svašta. Pažnju su mi svojevremeno okupirale numizmatika i filatelija. Sakupljao sam minerale, fosile, lovačke trofeje, ma sve živo... Veli da ga je vremenom sve to prošlo. A onda je 2003. godine sasvim slučajno u njegov život uplovila etnologija.

- Diplomirao sam na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu, ali se time nikad nisam bavio. Jednostavno nisam čovek koji može da sedi po 10 sati u kancelariji i da crta na kedu. Moja ljubav je teren!

Nekako u to vreme Zavod za zaštitu spomenika na Arhitektonskom fakultetu objavio je oglas da traži crtače završnih godina za seosku arhitekturu.

- Prijavio sam se, pogledali su moje radove i zaposlili me. Dva meseca smo radili u Petrovcu na Mlavi. Bila je to 2003. godina i tada sam počeo da sakupljam ove stvari, sudbina ili slučajnost. I sada sam tu gde jesam.

Kaže da od 3.500 predmeta koliko ih ima, ne postoje dva identična.

- Svi su različiti. Zanimljivo je da 95 odsto njih sam, verovali ili ne, kupio na buvljacima u Beogradu, Novom Sadu, Smederevskoj Palanci... Skoro sve ovo što ovde vidite, nekada je bilo na pijaci. Vremenom se stekne znanje i "dobije oko" da se stvari prepoznaju. U početku to je bilo teže kao i kod svih kolekcionara. Niko u mojoj porodici se nije ovim bavio, tako da sam morao sam da saznajem činjenice o predmetima. Što sa interneta, što iz knjiga, stručne literature... Ističe da su svi eksponati originalni, a u početku je kupovao replike, folklornu nošnju koja je nedavno ugledala svetlost dana...

- Vremenom sam naučio da prepoznam vez, a vid se toliko izoštri da na 20 metara udaljenosti možeš da uočiš pravi predmet.

Iako u uglu stoji poneka pegla, Željko najviše sakuplja nošnje i predmete koju su stare, zaboravljene zanatlije ručno radile. Svi oni imaju umetničku vrednost. Eksponati datiraju od početka 19. veka do 1940. godine.

Vreme: 11.11.2018 20:10

Medij: vesti-online.com

Link: <https://vesti-online.com/Vesti/Drustvo/717021/Muzej-sa-dusom>

Autori: Redakcija

Teme: Etnografski muzej Srbije

Naslov: Muzej sa dušom

- Predmete posle Drugog svetskog rata ne sakupljam. Nošnja u tom periodu već pada po kvalitetu i umetničkom izrazu. Zato sam srećan kada nađem nošnju izrađenu u periodu između dva rata.

Blago iz Prizrena

Ističe da je u tom razdoblju Kraljevina SHS bila veoma bogata. Zato su ljudi mogli da priušte sebi skupocenu odeću.

- Sve što imam u zbirci je isključivo svečana nošnja. To nisu nosili svakog dana, već su to skupi komadi koji su nošeni možda jednom ili dva puta u toku godine. I zato je tako dobro očuvana. Ukazuje da je najskuplja nošnja na Balkanu izrađena u Prizrenu. I ona krase njegovu kolekciju. Izrađena je isključivo od zlatne žice, i to u drugoj polovini 19. veka.

Objašnjava da u to doba nije postojao standard tj. konfekcijski broj za nošnje. One su rađene isključivo po meri onih koji su je zahtevali. Zato ukazuje na činjenicu da su ljudi u tom periodu bili veoma sitni. Srbi pogotovo.

- Simpatično je da oni koji dođu da vide zbirku ušetaju u ovu sobu i kažu: "Aha, ovo je dečja kolekcija a gde je za odrasle?"

Pokazuje minijaturni jelek koji je krasio prsa devojke, a zatim vadi dečji. Jedina razlika je u otvoru za ruke.

U sobi ponosno drema i muška nošnja sa kojom je Željko prošle godine na Saboru trubača u Guči osvojio prvu nagradu. Rađena je 1900. godine i sa Topčidera je. Bila je odeća nekog bogatog trgovca. Na leđima ima grb Kraljevine Srbije. I ove godine je u Dragačevu ponovio uspeh na izboru najlepše nošnje.

Željko je živi dokaz da ono što je nekom smeće drugom blago. Napominje da su cene nošnji astronomske.

- Ja stvarno kažem bogu hvala na Romima. Jednog jutra sam se zaputio u Pančevo i video da Ciga "parkirao" konja pored kontejnera. Preko konjskih leđa stoji kanapom vezana pregač, ulepljena od znoja. Ja dotrčim i pitam koliko košta. A on će: "Je li konj?" Kažem mu: "Interesuje me pregača." Iskreno mi kaže da je to našao u kanti i da je malo okitio konja. Ponudio sam mu 500 dinara i on je odmah prihvatio. Kupovao sam jeleke za 200 dinara. Ne možeš da se predeš i da kupiš dve iste stvari. Ne postoje dve iste preslice. Ljudi su ih izrađivali za sebe.

Tako u jednom selu imaš 150 različitih preslica. Od 3.500 predmeta možda sam 50 dobio na poklon. Sve drugo sam platio. Nalazio sam po selima na drvljaniku preslice spremne za loženje. Čim pitaš koliko para, oni kažu - 20 evra. Pa to mogu i u antikvarnici da platim. Onda ona ostane, zapale je ili istruli... Radije će da gleda da mu propadne nego da nekom proda. Na buvljaku sam za 100 dinara kupio crnu damsku kapicu s kraja 19. veka. Nosile je bogate starije udete žene... Nemci nudili 1.500 evra

U kolekciji su i knjige "Kamen vere", iz 1728, poslednji primerak kada se štampalo u dve kolone po srednjovekovnom načinu pisanja. Psaltir, štampan 1835. u Moskvi na crkvenosrpskom jeziku. Isto ih je našao na buvljaku.

- Na internetu ne mogu ništa da kupim, ogromna je potražnja kolekcionara. Krenuli su da preprodaju mnogo na internetu. Preprodaju ljudima u inostranstvu. Ja se trudim da sve zadržim u Srbiji. U Guči su mi Nemci nudili 1.500 evra da skinem kompletnu šumadijsku nošnju. Oni prepoznaju vrednost, jer cela Evropa nema takve komade.

Navodi da će nekom zvučati smešno, ali misli da je ovo čime se bavi bogomdano. Kaže da je želeo da se obogati ništa od ovog ne bih imao. Njegova misija je da očuva, prikaže, podeli saznanja i edukuje pre svega.

- Ideja mi je da što veći broj predmeta da zaštitim od propadanja i da ne preprodaju. Imao sam ponuda da mi otkupe celu zbirku, ali šta sa parama na gomili. To nije moj život. Moj život je ovo iskreno! Kupovina u zoru

Objašnjava da je ovo njegova životna misija, jer zna na koji način mu predmeti dospeju u ruke. Neko bi to nazvao sudbinom.

- Prvi prizrenski jelek kupio sam pre desetak godina. Vrednost prizrenskih jeleka je oko 50 evra, prvo nisam mogao da ga nađem, a drugo nisam imao toliko novca da bi to sebi mogao da priuštim. Tri sata ujutru sa lampama, Zemun pijaca na ulici, Romi izbacili odeću. Bio sam sa prijateljem koji je znao za čim mi srce čezne. I u tom mraku ga ugledam. Zaležim se i pitam koliko košta, a prodavac mi odgovara - 1.000. Zaprepastim se, a on veli 800. Viknem: "Čoveče, da li si normalan, 800 evra za jelek na zemlji". A on kaže: "Dinara". Ostao sam u šoku. Zato kažem da Bog poživi Rome, moje poslovne saradnike. Inke na Kosovu

Željko se u poslednje vreme trudi da zajedno sa ljubiteljima i poznavacima otkriva veze između drevnih

Vreme: 11.11.2018 20:10

Medij: vesti-online.com

Link: <https://vesti-online.com/Vesti/Drustvo/717021/Muzej-sa-dusom>

Autori: Redakcija

Teme: Etnografski muzej Srbije

Naslov: Muzej sa dušom

simbola i veza na našoj nošnji.

- Tokom 12 godina sam radio u Narodnom muzeju, kopao sam Vinču. Tu sam stekao ekstremna saznanja. Verujem da su centralno Pomoravlje i Vinča naselili čitavu Evropu. Srbi stariji od ameba, e to je to...

Objašnjava da je vez na našim jelecima magijski orijentisan, znaci i simboli su pružali zaštitu onome ko ih je nosio. Simbol kola je skoro na svakoj preslici. Ko god uđe u njegovo carstvo, pogled mora da mu ode na komad koji kao da je zalutao u zbirku. Nošnje "kvari" jelek koji deluje kao da je napravljen u Južnoj Americi.

- Ovo je srpski jelek iz Peći sa Kosova, simboli su potpuno identični sa simbolima Inka i Maja. Nestvarne su veze koje spajaju vreme i prostor. Kljun nije za žene

Pored odeće Željko ima i zanimljiv drevni "cipelarnik".

- Žene nisu nosile šiljkane. Opanke sa kljunom. To je simbolika falusa, muškarac se time prikazivao. Imamo potvrdu u ženskim opancima koji nemaju kljun. Govedina, teleći boks, oputa je svinjska koža, a pokrov pseća.

Borba sa moljcima

Jednom prilikom je, kako kaže, pozvao naučnice iz Etnografskog muzeja u Beogradu, da bi prijavio zbirku. Kustosi su stigli, pogledali i predočili mi da su svi njihovi fondovi popunjeni jer Etnografski muzej u Beogradu broji imponantnu zbirku od 35 ili 40.000 predmeta.

- Upitao sam ih da mi pomognu oko katalogizacije, to nisu mogli. Pitao sam savetodavno da mi pomognu oko očuvanja nošnji koje su od vune i problematično se štite jer ih napadaju moljci. Opet sam naišao na okrenuta leđa. Tada sam zasnagda završio sa institucijama tog tipa.

A. Šišić - Vesti

